

67-42-49/1
10.09.2020

В І Д Г У К

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора

Романишиної Людмили Михайлівни

на дисертацію та автореферат Кіщука Віталія Михайловича

«Педагогічні умови наступності професійної підготовки майбутніх

фармацевтів у системі коледж – медична академія»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Своєчасність і перспективність проблеми рецензованого дисертаційного дослідження обумовлена, викликами спричиненими пандемією COVID-19, глобалізацією всіх сфер суспільного життя, зростаючими вимогами держави до якості організації медичної освіти, стурбованістю станом професійної та особистісної компетентності сучасних професіоналів, які працюватимуть в медичній сфері, насамперед фармацевтів. Стандарти міжнародної освіти, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закон України «Про вищу освіту», Наказ МОЗ України «Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування» (2000 р.) доводять, що на сьогодні професія фармацевта вимагає від її представників високого рівня професіоналізму та сформовану потребу неперервності професійної підготовки.

У зв'язку із наведеними вище аргументами, дисертаційне дослідження Кіщука Віталія Михайловича є цілісним дослідженням у вітчизняній педагогічній науці, яке на науково-теоретичному, практичному та методичному рівнях розкриває проблему підготовки майбутніх фармацевтів, які мають змогу навчатися у системі коледж – медична академія та демонструє глибоке розуміння автором сучасних підходів до підготовки зазначених фахівців.

Відзначимо, що дисертант чітко визначив усі необхідні наукові елементи дисертаційного дослідження – об'єкт, предмет, сформулював мету й завдання та

обґрунтував вибір методів наукового пошуку. Слід зазначити, що всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою. Вважаємо, що формулювання головних методологічних характеристик роботи є цілком логічним, кваліфікованим та виваженим, а тому заслуговує на схвалення та має наукову цінність.

Зупинимось на конкретних результатах дисертаційного дослідження Кіщука Віталія Михайловича більш детально.

Автором переконливо обґрунтовується багатогранність, складність, системність і міждисциплінарний характер дослідження проблематики, яка стосується організації наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі коледж – медична академія. На основі аналізу сутності професійної підготовки майбутніх фармацевтів презентоване авторське бачення процесу наступності, яке представлено у роботі як закономірний чинник цілісності та неперервності освітнього процесу, що визначає послідовність і логіку навчання. Сильною стороною дисертації є теоретично обґрунтований авторський погляд на риси наступності, а також педагогічну та психологічну площини наступності.

Цінними в контексті наукового доробку вважаємо те, що автор виважено підійшов до характеристики наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів, які здобувають освіту у системі коледж – медична академія. У цьому ракурсі здобувач охарактеризував мету, завдання, переваги, ознаки, методологічні принципи наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів. Схвалюємо погляд здобувача на обрання компетентнісного й акмеологічного підходів у якості провідних для організації наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів в системі «коледж – медична академія».

Вагомим здобутком Віталія Михайловича вважаємо обґрунтування структурних компонентів готовності майбутніх фармацевтів до професійної діяльності. Автор доводить, що компонентно-структурний склад досліджуваної готовності базується на мотиваційно-ціннісному, когнітивно-знанневому, конативно-діяльнісному та особистісно-рефлексивному компонентах. У структурі

готовності виокремлено (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісно-розвивальний критерії та обрано адекватний спектр показників, які відповідають механізмам цілісності освітнього процесу в системі «коледж – медична академія». Поділяємо позицію дисертанта щодо доцільності обрання високого, достатнього, середнього та низького рівнів готовності майбутніх фармацевтів до професійної діяльності. Вважаємо подану характеристику готовності цілком обґрунтованою, логічною, та такою, що створює належні передумови для організації й проведення експериментальної частини дослідження та забезпечує його достовірність і валідність.

Віталієм Михайловичем чітко й методологічно впевнено обґрунтовано й експериментально перевірено на ефективність структурно-функціональну модель наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – медична академія», що представлена у формі взаємозумовлених та взаємопов'язаних складових (блоків). Так, до основних блоків належать: цільовий (мета, завдання), теоретико-методологічний (акмеологічний, компетентнісний, системний, процесуально-діяльнісний підходи; загальнонаукові та специфічні принципи; закономірності), змістово-процесуальний (педагогічні умови; етапи формування готовності; форми; методи; інноваційні технології) та контрольньо-оцінювальний (компоненти, критерії, рівні, результат).

Відзначимо, що у рецензованій роботі набула належного обґрунтування методологія побудови означеної моделі, висвітлені акмеологічний, компетентнісний, процесуально-діяльнісний підходи. Важливим є те, що визначені й охарактеризовані автором методологічні підходи чітко прослідковуються не лише при створенні моделі, а й під час розробки науково-методичного забезпечення зазначеного процесу та інтерпретації отриманих результатів як констатувального так і формувального етапів експериментального дослідження.

Особлива авторська увага була прикута презентації педагогічних умов наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі коледж –

медична академія, серед яких виокремлено: підвищення пізнавальної активності майбутніх фармацевтів; використання комплексу активних форм і методів навчання, спрямованих на поглиблення та систематизацію знань у сфері фармації; створення практико-орієнтованого середовища для вдосконалення практичних умінь і навичок; стимулювання майбутніх фармацевтів до особистісного та професійного саморозвитку. Не можна не відзначити той факт, що реалізація зазначених педагогічних умов дозволяє оптимізувати організацію освітнього процесу, забезпечити ефективну взаємодію суб'єктів освітнього процесу. Не менш цінним є те, що виокремлені педагогічні умови обрані з урахуванням вимог акмеологічного та компетентісного підходів.

До переваг дисертаційного дослідження Кіщука Віталія Михайловича можна віднести її безсумнівне практичне значення, яке полягає в тому, що автором запропоновано навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх фармацевтів. Зокрема, позитивно оцінюємо лабораторний практикум (журнал) для студентів з фармацевтичної ботаніки, практичні рекомендації для викладачів та студентів для вивчення навчальних дисциплін циклу професійної підготовки («Медична ботаніка», «Основи фітотерапії та аромотерапії», «Фармакогнозія») та матеріали арт-тренінгу «Я – майбутній фармацевт», які позитивно вплинули на підвищення пізнавальної діяльності та вдосконалення професійної підготовки як молодших спеціалістів, так і бакалаврів в процесі організації наступності навчання.

Цілком підтримуємо здобувача в його прагненні ретельно представити емпіричну частину дослідження, яка видається нам досить об'ємною й цілком логічною. Зокрема, нам імponує детально розроблений і вдало проведений як констатувальний, так і формувальний етапи експериментального дослідження. Так, у межах формувального етапу логічно простежується зв'язок теоретичних ідей зі способами їх практичної реалізації у контексті формування готовності майбутніх фармацевтів до професійної діяльності під час усього навчання як коледжі, так і у академії. Представлені у параграфі 3.3 «Аналіз результатів

експериментальної роботи» результати свідчать, що внаслідок запровадження авторського бачення професійної підготовки майбутніх фармацевтів суттєво зменшився відсоток студентів з низьким рівнем сформованості досліджуваного феномену. Тобто підтверджуємо, що системне впровадження в освітній процес педагогічних умов та структурно-функціональної моделі сприяє ефективній організації професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – медична академія» та має позитивний вплив на формування усіх компонентів готовності до професійної діяльності. За допомогою критерію Колмогорова-Смірнова автор довів статистичну значущість та валідність отриманих числових результатів. Хочемо наголосити на коректності, яку проявив здобувач у проведенні та інтерпретації результатів експерименту.

На підставі проведеного рецензування можна констатувати, що всі завдання дослідження автором ретельно проаналізовані, його результати ґрунтовно перевірені достовірними сучасними методами дослідження; всі положення роботи якісно аргументовані й підкріплені посиланнями на відповідні джерела. Відзначимо, що висновки, представлені у дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням.

Аналіз представлених матеріалів (дисертація, автореферат, публікації за темою дисертації, матеріали щодо апробації результатів) свідчить про наукове сумління та глибокі теоретичні знання дисертанта, досконале володіння методами організації наукового дослідження. Констатуємо, що джерельна база (288 найменувань, з них 20 – іноземною мовою) достатня для всебічного дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю до професійної діяльності та свідчить про наукове сумління автора. Позитивної оцінки заслуговує і масштабність апробації. Зокрема, результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику освітнього процесу 6 закладів вищої освіти, які готують майбутніх фармацевтів а саме: Коледжу Національного фармацевтичного університету, Рівненського медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» РОР, Тернопільського державного медичного

університету імені І.Я. Горбачевського, Комунального закладу вищої освіти «Житомирський базовий фармацевтичний коледж» Житомирської обласної ради, Черкаської медичної академії, ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. А. Крупинського». Усі ці факти переконливо доводять високий науковий рівень Кіщука Віталія Михайловича не лише як науковця-теоретика, але й як науковця-практика.

Отже, вважаємо, що всі теоретичні положення та висновки дисертації достатньо обґрунтовані, теоретично та методологічно виважені, співвіднесені з практикою та обумовлені потребою вдосконалення професійної підготовки майбутніх фармацевтів. Оцінюємо їх як новий важливий внесок у теорію та практику професійної освіти. Викладення теоретичного, емпіричного, дослідного матеріалу відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету, меті. Дисертаційна робота чітко структурована, а її зміст відображає хід виконання автором завдань дослідження. Висновки, представлені в дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням. Автореферат дисертації повністю відображає її зміст. Констатуємо, що рецензоване дисертаційне дослідження відрізняється високою культурою науково-теоретичного мислення автора, грамотністю у побудові й викладі наукового матеріалу, широкою апробацією його результатів на міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференціях.

Разом з тим, ґрунтовний аналіз матеріалів дисертаційної роботи Кіщука Віталія Михайловича дозволяє висловити деякі побажання і, в певній мірі, дискусійні зауваження і судження.

1. Параграф 1.2 «Зміст та характеристика наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі коледж – медична академія» є дещо перенасичений теоретичною інформацією. Зокрема, автор доволі багато уваги присвятив характеристиці наукової дефініції «наступність професійної підготовки майбутніх фахівців» у психолого-педагогічній площині с. 45–51. Частина цієї інформації доцільно представити у таблиці, чи перенести у додатки.

2. Не применшуючи авторських здобутків щодо характеристики наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі коледж – медична академія, вважаємо за доцільне порадити автору більш ґрунтовніше висвітлити міжнародний досвід у цьому аспекті. Від такої інформації, у нашому баченні, робота значно б виграла.

3. У дисертаційному дослідженні на с. 57 здобувач доводить, що «наступність професійної підготовки майбутніх фармацевтів передбачає послідовне чергування навчально-пізнавальної діяльності в системі спеціально створених освітніх закладів (коледжів та медичних академій) з самоосвітою». У контексті зазначеного варто було більш ґрунтовніше зупинитися на характеристиці самоосвіти як невід’ємної складової наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів.

4. На с. 77 автор подає таблицю «Характеристика акмеологічного простору професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – медична академія»» де серед складових акмеологічного простору виділено «інноваційні технології». Із даних таблиці не зовсім зрозуміло, які саме малися на увазі «інноваційні технології»: освітні, педагогічні?

5. У дисертаційному дослідженні у вступній його частині науковцем визначено низку суперечностей, які мають негативний вплив якості професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі коледж – медична академія. Вважаємо, що у вступі до висновків варто було вказати, чи вдалося автору розв’язати виявлені суперечності під час дослідно-експериментального дослідження.

6. У нашому баченні у п. 2.3 можна було б загальнонаукові принципи – діалогізації педагогічної взаємодії; проблематизації; індивідуалізації; деонтологічної спрямованості, які науковець вважає за доцільне використовувати під час організації наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі коледж – медична академія не розписувати так ґрунтовно, оскільки вони широко представлені в науковій літературі.

Проте, відзначимо, що зроблені зауваження та висловлені рекомендації не зменшують наукового значення дисертаційного дослідження і не впливають на його беззаперечну позитивну оцінку. Рецензоване дисертаційне дослідження є самостійною завершеною науковою працею. На підставі проведеного аналізу можна констатувати, що результати, отримані Кіщук Віталієм Михайловичем мають наукову новизну, теоретичну й практичну значущість, а тому є важливими для педагогічної науки у цілому та суттєво впливають на вдосконалення професійної підготовки майбутніх фармацевтів.

Отже, правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертація «Педагогічні умови наступності професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі коледж – медична академія» за актуальністю, змістом, одержаними результатами, обсягом і оформленням відповідає профілю спеціалізованої вченої ради, відповідає усім вимогам, що висуваються до дисертацій, а саме пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження Кіщук Віталію Михайловичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Д.М. Романишина